

Page: 5

Reach: 355000

Country: SLOVENIA

Size: 1006 cm2

1 / 3

JOŽE MOŽINA O DOKUMENTARCU O PEDRU OPEKI, NAGRAJENEM V TUJINI

Še kamera bi zajokala med bitji s smetišč

Naslovni dobrotnik ni dosti drugačen od tistega, kar je prikazano v dokumentarcu Pedro Opeka, dober prijatelj, saj je normalen človek, miren govornik, toda strasten zagovornik svojih stališč

Pedro Opeka in Jože Možina

Damjan Franz Lu

Nazadnje sva se srečala pred sedmimi leti, ko je prevzemal direktorsko mesto na nacionalki. Tudi takrat ob kavi. Le povod je bil drugačen. Tokrat me je o **Jožetu Možini**, znanem televizijcu, zanimalo dvoje: kako mu je uspelo posneti tako imeniten dokumentarec o **Pedru Opeki**, nedavno spet nagrajenem na tujem, in kakšen vtis je ob snemanju dobil o tem dobrodelnežu. Pa tudi, resda malo manj, ali se je

po vseh novonabranih izkušnjah, od direktorovanja naprej, kaj spremenil. Dogovorjeno mesto: kavarna hotela City, streljaj od njegovega RTV. Prvi vtis: ta človek se je spremenil.

Skoraj ga namreč ne bi prepoznal, oblečenega v suknjič, srajco in elegantne hlače. Sedel je tamkaj na desni od vhoda, ob steni, za mizo, ki je iz nepojasnjenega razloga vedno najljubša RTV-jevcem, ki se odzovejo na intervju z Nedeljskim. Možina je pred leti prišel v usnjeni jakni in kavbojkah, dobila sva se v

bolj sproščenem bifeju na Trubarjevi. »Če bi vedel, da gre za tak formalen dogodek, bi se tudi sam napravil,« mu sežem v roke. »Ah, ne. Kasneje sem dogovorjen na kosilu in sem pač drugače oblečen. Kar sedi,« odvrne. Tako malce sprosti ozračje.

Ključni začetek

Je že tako, da v sproščenem pogovoru sogovornik pove več. Zato je začetek ključen. V nasprotnem primeru to ne bi bil intervju Povablje-

ni ste na kavo, pač pa kakšno zateženo politično soočenje, v katerem gre za spopad, ne za novinarski pogovor. Tako sva raje rekla kakšno o čem drugem, naročila, kajpada, kavo in se intervjuja lotila mimo tistih prvih pregrad ter na zdravih temeljih.

»Dokumentarec je prejel že kar nekaj mednarodnih nagrad, kajne?« mu pihnem na dušo, da bi padla še kakšna pregrada. »Malo prej sem izvedel, da je dobil še dve nagradi v Jakarti,« odvrne in se, razumljivo, široko nasmehne. Od kar je dosegel prve uspehe, med drugim tudi na festivalu ITN v Hollywoodu, se priznanja vrstijo, je povedal. Mnogi festivali so povezani in drug drugega seznanjajo z aktualnim materialom. Tako dokumentarec hitro zaokroži. Zgodba Pedra Opeke, tega dobrosrčneža, Slovenca v božji službi na Madagaskarju, in ljudi, ki jim pomaga, se namreč dotakne še tako hladnega gledalca.

Dokumentarec, poimenovan Pedro Opeka, dober prijatelj, spremlja dobrotnika med delom, prikazuje življenje tamkajšnjih revežev, vsakdanost v vsej okrutnosti in predstavi, kaj vse je že bilo storjenega doslej, za ljudi, ki »pravzaprav na smetišču prav niso bili več ljudje«.

»Opeka ni ne vem kako drugačen od tistega, kar vidimo v filmu. V osebnem govoru je miren govornik in strasten zagovornik stališč. Je hkrati normalen moški, ki popije kozarec vina, a daleč od tega, da bi popil dva. Je normalen človek, ki se lahko pogovarja o vsem. Ni ponarejen,« je sogovornik odgovoril na vprašanje, kako je doživel tega fascinantnega človeka. Možina, ki, rojen v Dobravljah pri Ajdovščini, pripoveduje v značilnem, pojočem ajdovskem naglasu, pri delu išče drugačne teme.

Snemal je o škofu Rožmanu, oddaja Dosje Zamolčani je burila duhove, snemal je o Slobodanu Miloševiću, o Slovenskem plebiscitu, o domovini in državi. Dokumentarec o Pedru Opeki je želel posneti že prej, ker je to velika zgodba, kot pravi, toda čas je prehitel in priložnost se je pokazala malce kasneje, kot je bilo sprva načrtovano.

Biološka bitja, ne ljudje

Opeka je sicer osrednji lik dokumentarca, toda zelo pomembni so ljudje z družbenega dna, ki jih je življenje potisnilo na smetišča Madagaskarja. Kako je doživljal njih? »To te res pretrese, močno gane. To niso več ljudje, v nekem smislu so zgolj biološko bitje.« Prve kadre so snemali prav med njimi. Ko gledalec spremlja posnetke, je šokiran. Med snemanji si je Možina nadel nekakšno avreolo profesionalnosti, tako da se je osredinil na delo. »Sicer bi se ob pogledu na tiste ljudi zlomil.« Ponižanja, ki ga doživljajo vsak dan, ni mogel opisati z besedami, povedal je le, da je smrad neznosen.

Pripovedi ljudi pobijejo poslušalca. O smrti govorijo kot o nečem vsakdanjem. Neprizadeto. »Ko živi človek na ravni zemlje, če govorim v prenesenem smislu, takrat smrt sprejema veliko bolj naravno. Pri njih smrt ni tabu. Živijo bolj pristno, če tako rečem, njihova vera še vedno vsebuje gojenje duh prednikov.« Med prizori, ki so na Možino pustili največji vtis, sodijo posnetki iz zadruga, kjer šivilje izdelujejo čudovite prte in tako služijo prvi denar, da bi se dvignile z dna. Delovne matere z otroki, med njimi tudi take, ki dojijo med delom.

»Opeka tem ljudem vrača dostojanstvo, jim vliiva upanje, da pri sebi spoznajo vrednost. Dvigne jih, ko to spoznajo v sebi. To je zelo pomembno,« je poudaril Možina.

Nemara bi pomislili, da je dokumentarec delo moštva ustvarjalcev, pripravljavcev gradiva, film pa je potemtakem zgolj zadnji rezultat. Sploh ne. Možina ga je posnel s pomočjo enega snemalca, še enega sodelavca sta dobila na Madagaskarju. Tja se je odpravil dvakrat in skupno za snemanje porabil komaj ducat dni. »Tega ne verjamejo niti na festivalih, ko jim povem,« pripomni sogovornik.

Pohval na tujem je bilo nekaj. Možina se je nekaterih festivalov osebno udeležil. Na njih so mu med drugim povedali, da se jih je dotaknil, ker ima dokumentarec zgodbo. Danes snemajo več kot kdajkoli prej, toda dobrih zgodb je malo. V

Ameriki mu je nekdo omenil, da je film posnel s »slovanskim občutkom«. Že je pričakoval kakšno grenko, ko mu je sogovornik pojasnil, da tako pravi zato, ker je dokumentarec narejen s čustvi.

Za avtorja mednarodni odmev dokumentarca prinaša posebno zadoščenje. Lani ga na domačem, portoroškem festivalu komisija na uradni projekciji ni hotela niti gledati. Napisala je obsežno razlago, zakaj ne, ki v luči uspeha na tujih festivalih člane komisije bržkone spravlja v zadrego. Če ne, je pri nas na tem področju nekaj hudo narobe.

Doslej je posnel lepo število filmov. Prvo nagrado je prejel za film Zločin, ki ne zastara o povojnih pobojih v Slovenski Bistrici, drugi nagrajeni film je bil Zamolčani, moč preživetja, v katerem podaja interpretacijo vzrokov za državljansko vojno. V javnosti se je o njem toliko govorilo predvsem zato, ker je izbral teme, na katere se je močno odzivala politika. Ena polovica tako, druga drugače. »Svojem načinu razmišljanja in vrednotam se ne mislim odpovedati niti z njimi trgovati. To je danes morda staromodno, a vendarle. Sicer pa moj oče pravi, drži se desetih božjih zapovedi in bo vse v redu,« je pojasnil v nekem drugem intervjuju.

Glasni odmev

Dokumentarec o Opeki še vedno odmeva, čeprav je bil posnet pred časom. Učinek je bil konkreten. Pedro Opeka ni neznanec v naših krajih. Pogosto se vrača. Čeprav je bil rojen v Argentini, ponosno pravi, da je Slovenec. Njegova prizadevanja na Madagaskarju so znana. Vsakič, ko bi za njegov namen zbirali denar, je bil odziv dober. Po predvajanju dokumentarca in navkljub krizi je odziv še toliko boljši. Bo že tako, da so Slovenci darežljiv narod. »Smo. Čeprav imamo o sebi večkrat slabo mnenje, si moramo priznati vsaj to,« ugotavlja Možina. Dogaja se, da se ljudje ob rojstnih dnevih namesto za darila odločijo za darovanje Opeki. »V Ajdovščini smo zbirali darove zanj, ko je do mene pristopila gospa s tisoč evri.

Page: 5

Reach: 355000

Country: SLOVENIA

Size: 1006 cm2

3 / 3

Videl sem, da ni bogata. In Pedro se ji je, kot vedno, če le lahko, osebno zahvalil za tako veliko pomoč.«

Gledalci so glavni sodniki o kakovosti posnetega, pravi Možina in omeni podatek, da je v času predvajanja dosegel 14-odstotno gledanost, ki jo je držal skoraj dve uri, kolikor je dokumentarec dolg. Sicer pridejo dokumentarni filmi redko čez šest odstotkov gledanosti.

Tako je pogovor preskakoval z ene na drugo temo, medtem so misli včasih sledile bolj, drugič manj. Ker je bil delni namen spoznati, ali je Možino izkušnja z direktorovanjem in vsem, kar je sledilo, spremenila, bi bil odgovor po vsem povedanem - ne. Kolikor pač lahko novinar med intervjujem začuti, ne popušča, da bi kritika prišla pod kožo, ostaja zvest svojim vrednotam in te poskuša kot televizijec prikazovati ter zagovarjati. Vtis je nekolikanj spremenil samo v enem zadnjih trenutkov, ko je dejal in priznal, da se je v zadnjem času »zradikaliziral«. Kaj to pomeni, tokrat ni bilo vljudno preverjati. Kot rečeno, ni bil namen ustvarjati političnega soočenja. Zato je pri tem ostalo.

Že naprej snema, je povedal. Pred meseci se je pogovarjal še z enim Slovencem, ki se je predal bogoslužju in v okolju zapustil velik pečat. To je bil **Ernest Saksida**, slovenski misijonar, ki je v mestu Corumbá ustanovil center za zapuščene otroke s skrajnega zahoda Brazilije. Poslovil se je v 94. letu, toda dokumentarec bo vseeno končan.